

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE Historický ústav FF UHK

Autor/ka práce: Kateřina Kopecká

Studovaný program a ročník: Specializace v pedagogice, 3. ročník

Název práce: Obraz bitvy u Cullodenu z pohledu skotských klanů

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Jan Květina, Ph.D.

Již na začátku je třeba konstatovat, že předložená studie představuje zvládnutou závěrečnou práci bakalářské úrovně, a to jak po stránce volby a vymezení tématu (dostatečně vymezená chronologická perspektiva i zdůvodnění relevance problematiky), tak v otázce rešeršní, heuristické činnosti a kritiky pramenů, jakož i v rovině prezentované argumentace a dílčí snahy o poskytnutí badatelských závěrů. Níže představený detailnější rozbor jednotlivých segmentů práce, jenž je kriticky orientován na tematizaci identifikovaných problematických míst, je tudíž koncipován jako výčet možných námětů, na něž by se autorka mohla/měla soustředit při dalším badatelském úsilí; jejich přítomnost v rámci práce však není na překážku skutečnosti, že předložená bakalářská práce tvoří konzistentní a v řadě ohledů přínosný pohled na zkoumanou problematiku.

Pokud bychom měli ona zmiňovaná problematická místa, respektive naopak pozitivní atributy autorčina přístupu shrnout v bodech:

- v rámci snahy o posouzení práce je škoda, že v úvodu studie nedochází k představení konkrétního badatelského záměru či přímo explicitních výzkumných otázek (záběr práce se tak čtenář dozvídá především z abstraktu, kde autorka uvádí, že práce má za cíl „přiblížit bitvu u Cullodenu z poloviny 18. století a její následný kulturní i sociální dopad na skotské klany“. Obdobná formulace by bezpochyby zasluhovala detailnější rozvedení a vysvětlení, čemuž by napomohla právě takto koncipovaná pasáž v úvodu – vzhledem k tomu, že výběr tématu je neoddiskutovatelně neutrální, zajímavý a relevantní, bylo by velmi prospěšné, pokud by uchopení tématu bylo jasně specifikováno. Určitou nejasnost do zacílení práce navíc vnáší v úvodu explicitně zdůrazněné konstatování, že „*tyto události z historie Britských ostrovů jsou ve školních osnovách upozaděny*“, přičemž není zřejmé, jakou má toto konstatování souvislost s výzkumným záměrem práce – usiluje tato studie o vnesení tématu do školních kurikul a pokud ano, tak jakým způsobem? Je samotný fakt, že jakobitské revoluce nejsou součástí aktuálního českého vzdělávacího kurikula (osnovy, o nichž autorka píše, neexistují již přes 20 let) problémem a pokud ano, tak z jakého důvodu? (vezmeme-li v potaz, že každé dějepisné

vzdělávání je ze své podstaty narativně selektivní, bylo by třeba uvést argumenty, proč by tematika jakobitů měla do tohoto rámce vzdělávání spadat)

- určitý problém lze spatřovat ve skutečnosti, že práce nikterak nekontextualizuje politickou i sociální situaci skotských horalů a klanů před vypuknutím konfliktu, takže je obtížné realizovat avizovaný záměr: „*Obraz bitvy a její dopad na skotský lid se pokusí zasadit v dobových pamětech do socio-kulturního kontextu života skotských klanů v polovině 18. století*“ (kontextualizace nastává až v případě samotného přehledu událostí vedoucích ke Cullodenu (kap. 1), ale tato část je uchopena čistě chronologicky a kauzálně, nikde se proto nesetkáme s bližší charakteristikou předpovstalecké skotské společnosti jako takové

- autorka ve své preciznosti a dovedné práci s prameny občas kombinuje perspektivu implicitně sledovaného záměru (průběh konfliktu pohledem pramenů + dopady na skotskou společnost) s tematickými odbočkami, u nichž není zřejmá relevance vzhledem k tématu (např. na s. 9: „Princ (Karel Eduard) se nejdříve usídlil u vévody z Bouillon, kde si krátil dny rybařením, lovem a střílením“ či informace: „Když se náhodně potkali na ulicích, dělali, že se neznají, aby nevzbudili případné podezření“ (odkud tato informace pochází a k čemu je potřebná?). Na druhou stranu je třeba vyzdvihnout, že autorka při deskripci sahá ke skutečně velmi přesvědčivému a srozumitelnému líčení průběhu tažení, pouze by bylo prospěšné „pro samé stromy“ občas „neignorovat les“ (tj. např. více rozvinout a interpretovat otázku motivace jednání konkrétních osobností – jaké důvody např. vedly řadu skotských předáků, např. Anguse Mackintoshe ke střídání loajalit během konfliktu – jednalo se čistě o mocenský pragmatismus?)

- jak již bylo konstatováno, práci zdobí jak dobrý výběr pramenné základny i sekundární literatury, tak výborná kritika pramenů (tj. jejich komentování, kontextualizace i využití). V případě práce s prameny bych pouze doporučil šetřit s pojmem „objektivita“ – u většiny pramenů autorka jednoznačně konstatuje, že „objektivita je vyloučena“, ale co tím má přesně na mysli? Do jaké míry mohou být prameny objektivní? A jak je v 21. století v sociálních vědách vůbec chápán pojem objektivita tváří v tvář sociální a ideologické ukotvenosti všech přístupů a idejí? Podobně pak autorka několikrát až s určitou úporností opakuje, že je nutné „*mít přístup k jinému zdroji a ověřovat si informace v sekundární literatuře*“ (což je de facto nadbytečné konstatování), na s. 4 se pak setkáváme s vyloženým „vatováním“: „*Ostatně se jedná o důležitý a zajímavý pramen, na který je však třeba kriticky pohlížet*“. Slušný záběr sekundární literatury by mohl být doplněn o některé další zahraniční relevantní práce, jež se tematice povstání přímo věnují (inspirace pro případné další bádání, viz např. SADLER, John. Culloden: The last charge of the highland clans 1746. Tempus Pub Limited, 2006., OATES, Jonathan. Battles of the Jacobite Rebellions: Killiecrankie to Culloden. Pen and Sword, 2020, ROBINSON, Nicole A. “Here’s Tae Us! Wha’s Like Us?” Jacobitism and the Creation of a Scottish National Identity. 2003. PhD Thesis. Wittenberg University)

- v otázce práce s literaturou není na některých místech zcela zřejmé, kdo v dané situaci „hovoří“ – pramen jako zdroj autentických informací? Odborná sekundární literatura? Nebo autorka v pozici interpretace? (např. na s. 6: „Skotové se hned od počátku fungování unie začali cítit znevýhodňováni a utlačováni.“ – kdo to tvrdí? Jak to víme? A jaká byla příčina této nespokojenosti?) V té souvislosti je rovněž třeba dávat pozor na charakteristiku některých zdrojů (hovořit např. o článku v ĎaSu jako odborné literatuře je problematické – tím nemírím na kvalitu textu, ale na fakt, že se jedná o popularizační periodikum)

- z čistě formálních záležitostí bych zvažil uvádění citací v hlavním textu v anglickém originále (standardnější je uvádět v hlavním textu přejaté pasáže v českém překladu a originál do poznámky pod čarou)

- v druhé části práce je představena velmi podnětná další dimenze zkoumaného tématu, jíž je otázka dopadů porážky a reflexe povstání v pramenech a následných historiografických interpretacích (tj. otázka „druhého života bitvy u Cullodenu“). V té souvislosti by bylo nicméně žádoucí orientovat se více právě na otázku následných interpretačních a narativních střetů, neboť operuje-li autorka s několika specifickými a subjektivními prameny, je otázkou, zda jejich využití pro studii s cílem hledat konsensuální místa není nevyužitou šancí. Namísto „skládání obrazu bitvy u Cullodenu“ prostřednictvím různých pramenů by v takovém případě bylo nosné hledat naopak vzájemné disonance (tj. identifikovat odlišnost interpretací a

otevřít otázku narativizace jakobitského povstání a bitvy Cullodenu v závislosti na měnících se časových kontextech, ideové či politické zakotvenosti autorů apod). Nastolená otázka, jakými způsoby byli líčeni v různých pramenech skotští povstalci, tj. proč a jak byl komemorován jejich odkaz by tak dostala nový rozměr, přičemž náznak tohoto přístupu naznačuje sama autorka v závěru: „K heroizaci skotských horalů dochází hlavně po bitvě u Cullodenu, kdy utrpěli velmi velkou a rychlou porážku. V každé skulince se hledá jakási výmluva, proč střet skončil tak, jak skončil. Z padlých horalů se vytvářejí hrdinové, kteří nakonec věděli, že jdou na smrt, ale i přes toto vědomí šli se zvednutou bradou do boje“ (v té souvislosti by bylo třeba zkoumat, jak se tato heroizace liší v různých pramenech a proč? Jakými prostředky – jazykovými, diskurzivními – k této heroizaci dochází?)

- Z jazykového a formálního hlediska je práce na velmi slušné úrovni, pouze na několika místech lze nalézt některá nesrozumitelná vyjádření (např. na s. 2: „cílem práce bude probádat stinnou stránku skotského lidu“ – co je míněno touto „stinnou stránkou“?), pozor by bylo třeba dát na místy hodnotově zabarvený jazyk: „Z prince Karla se postupně stával ublížený chudák, který se svou zraněnou pýchou nedokázal přiznat vinu a raději se otočil zády ke svým věrným spolubojovníkům.“ (s. 38) či na krkolomné tvary slov (“vyvracuje” (s. 3), “prorevolucionář”) a vzácně i na gramatické chyby (byly nalezeny těla – s. 23)

Jak již bylo nicméně zdůrazněno v úvodu tohoto posudku, předložená bakalářská práce představuje zvládnutý badatelský text začínající autorky, jehož kvality jsou zajištěny jak dobře nastavenou specifikací tématu, tak výběrem, respektive kritikou pramenů a práci se zdroji obecně – v neposlední řadě lze vyzdvihnout i autorčinu schopnost zorientovat se v badatelsky nikoli jednoduchém zahraničním tématu a prezentovat výstupy vlastního přístupu nikoli pouze jako deskripci a kompilaci jiných textů, ale jako obhajobu určité teze, kterou autorka do tématu vnáší. Z těchto důvodů doporučuji práci k obhajobě.

V Hradci Králové dne 6. června 2022

.....

Jan Květina